

Tăng cường giáo dục phẩm chất nhân ái cho học sinh bậc Trung học cơ sở

Nguyễn Trọng Lăng*, Phạm Thị Hiệp**

*TS.Trường Đại học Trà Vinh

**Học viên cao học, ngành QLGD, Trường ĐH Trà Vinh

Received: 8/7/2024; Accepted: 11/7/2024; Published: 16/7/2024

Abstract: *In the current context, a healthy and friendly school environment will be formed when students are educated about compassionate qualities. They will learn to respect and help each other, creating a positive and harmonious learning atmosphere. This article discusses the education of compassionate qualities for lower secondary school students in the context of educational reform under the implementation of the 2018 General Education Program. It also addresses the education of compassionate qualities for lower secondary school students amidst the strong development of information technology, as reflected in the goals, content, methods, forms, and the coordination of various forces to educate compassionate qualities for students.*

Keywords: *Education of compassionate qualities; Lower secondary school students; Development of student character*

1. Đặt vấn đề

Hội nghị lần thứ 8 của Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XI đã ban hành Nghị quyết số 29, chỉ đạo đổi mới toàn diện và cơ bản trong lĩnh vực giáo dục và đào tạo (GD & ĐT). Thực hiện Nghị quyết, Quốc hội đã ban hành Nghị quyết số 88/2014/QH13 về việc cải tiến chương trình và sách giáo khoa (SGK). Mục tiêu của việc cải tiến như được quy định trong Nghị quyết số 88 là “Cải tiến chương trình và SGK Giáo dục phổ thông (GDPT) nhằm tạo ra sự thay đổi toàn diện và cơ bản về chất lượng và hiệu quả của GDPT; kết hợp giảng dạy kiến thức, giáo dục (GD) nhân văn và hướng nghiệp; đóng góp vào việc chuyển từ một GD tập trung vào truyền thụ kiến thức sang một GD phát triển toàn diện về phẩm chất và năng lực, cân bằng giữa đạo đức, trí tuệ, thể chất, thẩm mỹ và tối ưu hóa tiềm năng của mỗi HS”. Theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26 tháng 12 năm 2018 về việc ban hành chương trình GDPT, yêu cầu về phẩm chất và năng lực của HS bao gồm: “Chương trình GDPT hình thành và phát triển các phẩm chất chủ yếu sau: yêu nước, nhân ái, chăm chỉ, trung thực và trách nhiệm».

Trong bối cảnh toàn cầu hóa và sự phát triển không ngừng của xã hội, những phẩm chất nhân ái như lòng vị tha, sự cảm thông và trách nhiệm xã hội ngày càng trở nên quan trọng. GD các phẩm chất này sẽ giúp HS chuẩn bị tốt hơn cho tương lai, trở thành những công dân toàn cầu có trách nhiệm. GD phẩm chất nhân ái cho học sinh THCS không chỉ là nhiệm

vụ của nhà trường mà còn là trách nhiệm của toàn xã hội. Đầu tư vào việc GD phẩm chất nhân ái cho HS chính là đầu tư vào tương lai của đất nước. Bài viết đề cập GD phẩm chất nhân ái cho HS Trung học cơ sở.

2. Nội dung nghiên cứu

Trong tiếng Việt, từ phẩm chất (tương ứng với quality trong tiếng Anh) chỉ chất lượng, giá trị (phẩm giá) của người hay vật (Viện Ngôn ngữ học, 1994).

2.1 Giáo dục phẩm chất nhân ái cho học sinh THCS trong bối cảnh đổi mới giáo dục, trong điều kiện thực hiện chương trình GDPT 2018

Trong bối cảnh đổi mới GD và thực hiện chương trình GDPT 2018, việc giáo dục PCNA cho HS THCS đóng vai trò quan trọng và cần thiết. Chương trình mới không chỉ tập trung vào việc truyền đạt kiến thức mà còn chú trọng phát triển toàn diện các phẩm chất và năng lực của HS, trong đó nhân ái là một giá trị cốt lõi. Để GD phẩm chất này, nhà trường cần tích hợp các hoạt động GD giá trị sống và KN sống vào các môn học và các hoạt động ngoại khóa.

Cụ thể, thông qua các bài học về văn học, lịch sử và đạo đức, GV có thể lồng ghép những câu chuyện, tấm gương về lòng nhân ái, sự sẻ chia và đồng cảm. Việc tạo ra môi trường học tập thân thiện, khuyến khích sự tương trợ lẫn nhau giữa HS cũng góp phần hình thành và củng cố PCNA. Qua những phương pháp và hoạt động đa dạng này, HS không chỉ học được giá trị của sự nhân ái mà còn biết cách thể hiện và lan tỏa giá trị đó trong cuộc sống hàng ngày.

2.2 Giáo dục phẩm chất nhân ái cho học sinh THCS trong bối cảnh phát triển mạnh mẽ của công nghệ thông tin (CNTT)

Trong bối cảnh phát triển mạnh mẽ của CNTT và mạng xã hội như internet, Facebook, việc giáo dục PCNA cho HS THCS trở nên cấp thiết và đầy thách thức. CNTT mang lại nhiều lợi ích trong việc tiếp cận tri thức và kết nối con người, nhưng cũng đặt ra những nguy cơ về lối sống ảo, bạo lực mạng và thiếu thấu cảm. Để giáo dục PCNA trong môi trường này, nhà trường cần tích hợp giáo dục kỹ năng sử dụng internet an toàn và có trách nhiệm vào chương trình giảng dạy. HS cần được hướng dẫn cách nhận diện và phản ứng tích cực trước các tình huống tiêu cực trên mạng, như tin giả, bạo lực mạng hay hành vi xúc phạm.

Ngoài ra, GV và cha mẹ HS cũng cần làm gương trong việc sử dụng CNTT, thể hiện sự tôn trọng, lịch sự và nhân ái trong mọi tương tác trực tuyến. Các hoạt động ngoại khóa như chiến dịch “nói không với bạo lực mạng”, “kết nối yêu thương qua mạng xã hội” cũng nên được tổ chức để HS có cơ hội thực hành và lan tỏa lòng nhân ái. Bằng cách kết hợp các PP giáo dục trực tuyến và ngoại tuyến, nhà trường có thể giúp HS phát triển PCNA một cách toàn diện trong kỷ nguyên số.

2.3 Giáo dục phẩm chất nhân ái cho HS trong bối cảnh nước ta thực hiện kinh tế thị trường, hội nhập quốc tế và cuộc Cách mạng Công nghiệp 4.0

Sự phát triển nhanh chóng của kinh tế và công nghệ không chỉ đem lại những cơ hội lớn lao mà còn đặt ra nhiều thách thức về đạo đức và nhân cách. Để giáo dục PCNA cho HS, nhà trường cần tích hợp các giá trị đạo đức vào mọi khía cạnh của GD. Các môn học như văn học, lịch sử và giáo dục công dân có thể được sử dụng để truyền tải những bài học về lòng nhân ái, sự sẻ chia và tinh thần tương trợ. Cuộc cách mạng 4.0 mang lại những công cụ và phương tiện mới, giúp nhà trường có thể sử dụng công nghệ để thúc đẩy việc học tập và thực hành các giá trị nhân ái. Như vậy, việc giáo dục PCNA trong bối cảnh hiện đại không chỉ góp phần xây dựng con người toàn diện mà còn chuẩn bị cho thế hệ trẻ sẵn sàng đối mặt và thích nghi với những thay đổi nhanh chóng của thế giới.

2.4 Mục tiêu giáo dục phẩm chất nhân ái cho HS

Mục tiêu giáo dục PCNA cho HS nhằm xây dựng một thế hệ trẻ không chỉ giỏi về kiến thức mà còn giàu lòng nhân ái, biết cảm thông và chia sẻ với người khác. Trước hết, mục tiêu này hướng đến việc

phát triển lòng trắc ẩn, giúp HS nhận thức sâu sắc về giá trị của sự đồng cảm, tôn trọng và hỗ trợ lẫn nhau trong cộng đồng. Bên cạnh đó, giáo dục PCNA còn nhằm rèn luyện cho HS kỹ năng giao tiếp tích cực, biết lắng nghe và thấu hiểu quan điểm của người khác, qua đó thúc đẩy tinh thần đoàn kết và hợp tác. Sẵn sàng tham gia vào các hoạt động quốc tế vì hòa bình và phát triển bền vững.

2.5 Nội dung giáo dục phẩm chất nhân ái cho HS

Giáo dục PCNA cho HS là một nội dung quan trọng trong quá trình phát triển của HS, nhằm tạo dựng và phát triển những giá trị nhân văn, đạo đức và lòng tốt đẹp trong mỗi cá nhân. Nội dung này giúp hướng dẫn HS hiểu và áp dụng các nguyên tắc và hành vi đạo đức trong cuộc sống hàng ngày, góp phần xây dựng một xã hội văn minh, hòa bình và nhân đạo.

Giáo dục PCNA cho HS bao gồm một loạt các khía cạnh và giá trị cốt lõi. Trước hết, HS cần được khuyến khích phát triển lòng tự trọng và tự tin, để các em có thể tin tưởng vào khả năng của mình và đối mặt với thách thức trong cuộc sống. Đồng thời, **các em cần được rèn luyện KN** giao tiếp và làm việc nhóm, để có thể tương tác và hợp tác với những người khác một cách tôn trọng và xây dựng. Các em có thể được khuyến khích hiểu và chia sẻ tình yêu thương, sẵn lòng giúp đỡ người khác và thể hiện lòng thông cảm và tôn trọng đối với những người xung quanh. Việc rèn luyện sự nhạy bén với nhu cầu và cảm xúc của người khác cũng là một phần quan trọng trong quá trình này.

Giáo dục PCNA cho HS là một nội dung GD quan trọng, nhằm phát triển những giá trị nhân văn, đạo đức và lòng tốt đẹp trong HS. Nó giúp HS hình thành những phẩm chất cần thiết như tự trọng, tự tin, đạo đức và đúng đắn, lòng nhân ái và từ bi. Qua đó, giáo dục PCNA đóng góp vào sự phát triển toàn diện của HS và xây dựng một xã hội nhân ái, công bằng và hạnh phúc.

2.6 Hình thức giáo dục phẩm chất nhân ái cho HS

Giáo dục PCNA cho HS có thể được thực hiện thông qua một loạt các hoạt động và PP giáo dục đa dạng với nhiều hình thức phổ biến trong giáo dục PCNA cho HS như sau: GV và nhân viên trường học có thể đóng vai trò là gương mẫu tích cực bằng cách thể hiện những PCNA trong hành động và lời nói của mình. Thầy cô có thể chia sẻ những câu chuyện hay, thú vị về lòng nhân ái, kinh nghiệm và giá trị cá nhân để truyền đạt thông điệp về lòng nhân ái và đạo đức

cho HS.

Sự tham gia vào hoạt động xã hội và tình nguyện giúp HS hiểu rõ hơn về những khó khăn và nhu cầu của người khác. Nhà trường tổ chức các chiến dịch từ thiện, dự án cộng đồng và các hoạt động tình nguyện để giúp các em có tiếp cận, trải nghiệm và cơ hội giúp đỡ những người khó khăn và góp phần vào việc xây dựng một xã hội nhân ái.

Trò chơi và hoạt động nhóm: Sử dụng trò chơi và hoạt động nhóm là một cách thú vị và hấp dẫn để rèn luyện PCNA. Các hoạt động như trò chơi vai trò, trò chơi đóng vai và các hoạt động xây dựng đội nhóm giúp HS hợp tác, chia sẻ và phát triển KN mềm.

Đọc và nghiên cứu văn bản về các tác phẩm văn học, câu chuyện, và bài viết về đạo đức và PCNA giúp HS hiểu sâu hơn về giá trị và ý nghĩa của chúng. Sau đó, các em có thể thảo luận, viết bài luận hoặc thực hiện các dự án nghiên cứu để chia sẻ ý kiến và suy nghĩ của mình. Tổ chức các chương trình và sự kiện đặc biệt như tuần hành vì hòa bình, ngày hội từ thiện, hoặc buổi chia sẻ kinh nghiệm từ những người có thành tựu đáng nể trong việc thể hiện PCNA có thể tạo cơ hội cho HS tiếp cận và trải nghiệm trực tiếp những giá trị này.

2.7 Phương pháp giáo dục phẩm chất nhân ái cho HS

Giáo dục PCNA cho HS là một trong những mục tiêu quan trọng của GD toàn diện.

- GD qua gương mẫu và tình huống thực tế: Sử dụng những tấm gương nhân ái trong cuộc sống hàng ngày và tạo ra các tình huống thực tế để HS có thể học tập và noi theo.

Hoạt động tình nguyện: Tổ chức các hoạt động tình nguyện, chẳng hạn như thăm hỏi và giúp đỡ người nghèo, người già cô đơn, trẻ em mồ côi, để HS trực tiếp trải nghiệm và thực hành hành động nhân ái.

- Tích hợp nhân ái vào chương trình học: Lồng ghép nội dung GD nhân ái vào các môn học và hoạt động giáo dục.

- Tạo môi trường học đường thân thiện và hỗ trợ: Xây dựng một môi trường học đường nơi mỗi HS cảm thấy được tôn trọng và hỗ trợ, từ đó khuyến khích sự nhân ái. Tạo ra các hoạt động nhóm, dự án nhóm để HS học cách hợp tác, giúp đỡ lẫn nhau.

- Rèn luyện qua các hoạt động trải nghiệm: Thông qua các hoạt động trải nghiệm, HS có cơ hội thực hành và phát triển lòng nhân ái.

- Đánh giá và phản hồi: Đánh giá từ bạn bè và GV: Tạo cơ hội để HS được bạn bè và GV nhận xét,

đánh giá về những hành động nhân ái mà họ đã thực hiện. Khen thưởng và động viên kịp thời những HS có hành động nhân ái nổi bật, tạo động lực cho các em tiếp tục duy trì và phát triển phẩm chất này.

2.8 Sự phối hợp của nhà trường với các lực lượng giáo dục phẩm chất nhân ái cho HS ở trường THCS

Các lực lượng giáo dục PCNA cũng đóng vai trò quan trọng trong việc hỗ trợ nhà trường trong việc giáo dục và đào tạo HS về PCNA. Các tổ chức xã hội, cộng đồng và gia đình có thể cung cấp các chương trình GD bổ sung, như các khóa học về kỹ năng sống, tình nguyện xã hội, và các hoạt động ngoại khóa nhằm tăng cường nhận thức và ý thức của HS về vấn đề xã hội, giúp họ hiểu và đáp ứng với những khó khăn và vấn đề mà xã hội đang đối mặt. Sự phối hợp giữa nhà trường và các lực lượng giáo dục PCNA có thể diễn ra thông qua việc thiết lập các liên kết đối tác và sự hợp tác trong việc phát triển và triển khai các chương trình GD. Các bên có thể hợp mặt, chia sẻ thông tin và kinh nghiệm, và cùng nhau xây dựng các hoạt động, dự án và chính sách GD nhằm thúc đẩy PCNA cho HS.

3. Kết luận

Giáo dục phẩm chất nhân ái cho HS THCS đóng một vai trò vô cùng quan trọng trong việc phát triển toàn diện nhân cách của các em. GD phẩm chất nhân ái giúp HS phát triển các giá trị đạo đức cơ bản như lòng nhân ái, sự đồng cảm và trách nhiệm xã hội. Điều này góp phần hình thành nhân cách toàn diện, giúp các em trở thành những công dân có ích cho xã hội. GD phẩm chất nhân ái giúp giảm thiểu các hành vi tiêu cực như bạo lực học đường, bắt nạt và kỳ thị. Khi HS biết quan tâm và đồng cảm với người khác, các hành vi tiêu cực sẽ giảm đi đáng kể.

Tài liệu tham khảo

1. Quốc Hội (2019), *Luật giáo dục 2019*, NXB ST. Hà Nội
2. Bộ GD&ĐT (2018). *Chương trình giáo dục phổ thông tổng thể*. Hà Nội
3. Ninh Văn Bình (Chủ biên), Nguyễn Trọng Lăng, Trần Thế Lưu (2022). *Giáo dục đạo đức ở tiểu học theo hướng phát triển phẩm chất và năng lực*, NXB Đại học Huế.
4. Trần Thị Lan (2020). *Phương pháp giáo dục phẩm chất nhân ái trong trường học*. NXB Đại học Sư phạm. Hà Nội
5. Lê Thị Thanh Tâm (2018). *Giáo dục phẩm chất nhân ái và kỹ năng sống cho học sinh THCS*. Hà Nội: NXB Giáo dục Việt Nam. Hà Nội